

ВИБОРЧА ПРОГРАМА
доктора біологічних наук, професора, чл.-кор. НАН України
ІВАНА МИКОЛАЙОВИЧА ДАНИЛИКА
кандидата на посаду директора Інституту екології Карпат НАН України

Інститут екології Карпат Національної академії наук України є державною бюджетною неприбутковою науковою установою, що заснована на державній формі власності. Інститут перебуває у віданні Національної академії наук України та належить до складу Відділення загальної біології НАН України. Інститут створено згідно з постановою Президії НАН України від 22.10.1991 р. № 275. Діяльність Інституту проводиться відповідно до Конституції України, Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та інших законодавчих актів, Статуту Національної академії наук України та власного Статуту, Концепції розвитку науково-дослідної діяльності на 2024-2028 роки.

Метою створення та діяльності Інституту є проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень з актуальних напрямів науки і техніки, спрямованих на отримання та використання нових знань у галузях екології та охорони навколишнього природного середовища, збереження біологічної різноманітності та раціонального використання природних ресурсів, доведення наукових і науково-технічних знань до стадії практичного використання, підготовки висококваліфікованих наукових кадрів, задоволення соціальних, економічних і культурних потреб та інноваційного розвитку країни. Для Інституту наукова та науково-технічна діяльність є основною.

Результати діяльності Інституту впродовж майже 35 років його існування засвідчують високу ефективність академічної системи організації науки. Наукові дослідження в Інституті проводяться в рамках чотирьох наукових шкіл: екосистемології (засновник акад. НАН України, проф. М.А.Голубець), популяційної екології (засновник д.б.н., проф. К.А.Малиновський), територіальної екології (засновник д.б.н., проф. С.М.Стойко), експериментального морфогенезу архегоніат (засновник чл.-к. АН УРСР, проф. А.С.Лазаренко), що є свідченням його становлення та базою перспективного розвитку на майбутнє.

Незважаючи на значні втрати під час економічних криз останніх десятиліть в Інституті зберігся відповідний науковий потенціал, здатний ефективно продукувати результати світового рівня, проте Інститут не в стані повною мірою самостійно забезпечити джерела додаткового фінансування. Наукові результати знаходять обмежене практичне застосування, а в науковій сфері спостерігається тенденція втрати кадрів і погіршення матеріально-технічного забезпечення. Причинами виникнення такої ситуації є незадовільне фінансування наукової та інноваційної сфери; недостатня ефективність системи бюджетного фінансування досліджень і розробок; законодавчі обмеження, що ускладнюють комерціалізацію результатів наукових досліджень; відсутність

економічних стимулів у суб'єктів господарської діяльності до запровадження нових наукових і науково-технічних розробок; незадовільне мотивування та стимулювання науковців у пошуку партнерів у виробничій сфері та використанні нових ефективних методів співпраці; недоліки в питаннях захисту, об'єктивного оцінювання та використання інтелектуальної власності, створеної за державні кошти.

Значну надію на розвиток інституцій Національної академії наук України вселяє Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (нова редакція), виконання якого неодмінно сприятиме прогресивним змінам у вітчизняній науці. В останні роки відбуваються позитивні зрушення академічної науки України, передовсім, прийняттям нового Статуту Національної академії наук України, рішень Президії НАН України спрямованих на подальше реформування діяльності Академії, удосконалення системи управління в НАН України, пропозиції щодо внесення необхідних для ефективної роботи академічних установ змін і доповнень до законодавчої та нормативної бази. Однак цей позитивний процес оптимізації академічної науки України впирається у вже багаторічну війну з російським агресором, яка, на жаль, відбирає значну кількість матеріальних і моральних ресурсів, а надто людських жертв.

Згідно зі Статутом Інституту екології Карпат Національної академії наук України та Концепцією розвитку науково-дослідної діяльності на 2024-2028 роки ефективне функціонування Інституту повинно базуватися на таких основних напрямках.

1. Фундаментальна та прикладна наука:

- сприяти підвищенню рівня й актуальності наукових досліджень, отримання нових фундаментальних знань світового рівня та виконання актуальних прикладних досліджень, що сприятимуть соціально-економічному розвитку України;
- сприяти підвищенню наукометричних показників співробітників (h-index, сумарний імпакт-фактор), як і підвищення Ukrainian National H-index Ranking;
- забезпечити виконання пріоритетних напрямів Інституту: а) комплексне дослідження екосистем Українських Карпат і прилеглих територій, розроблення та впровадження екосистемологічних засад, біоіндикаційних методів і оселищних підходів до територіальної охорони природи та збереження біотичної різноманітності; б) онтогенетична, морфологічна, структурно-функціональна мінливість і адаптаційний потенціал популяцій рослин і тварин під впливом природних та антропогенних чинників;

- здійснити зміну посадових інструкцій наукових співробітників відповідно до сучасних вимог атестації НАН України і МОН України;
- забезпечити проведення регулярної оцінки ефективності підрозділів за об'єктивними критеріями з метою оптимізації структури в разі низької результативності;
- активізувати роботу за грантовими та договірними темами, зокрема, міжнародними та міжакадемічними, разом як і укладання угод на виконання науково-технічних послуг з бізнесом і органами державної та місцевої влади.

2. Кадрова політика:

- формувати кадрову політику Інституту на засадах професійності, компетентності, академічної доброчесності та прозорості, забезпечуючи належні умови для роботи висококваліфікованих науковців і розвитку наукових шкіл;
- зберігати та розвивати науковий потенціал Інституту, підтримувати провідних учених і наукових лідерів, забезпечувати передачу їхнього досвіду молодому поколінню дослідників та наступність наукових шкіл;
- створювати умови для професійного й наукового зростання працівників через участь у вітчизняних і міжнародних наукових проєктах, стажуваннях, програмах академічної мобільності, конференціях, школах та інших формах професійного розвитку;
- розширювати співпрацю з провідними українськими та європейськими науковими установами й університетами для обміну досвідом, реалізації спільних досліджень, розвитку академічної мобільності та підвищення кваліфікації наукових працівників;
- забезпечити ефективний розвиток аспірантури як ключового механізму підготовки наукових кадрів, підвищувати якість наукового керівництва, створювати умови для своєчасного виконання дисертаційних досліджень та інтеграції аспірантів у наукове життя Інституту;
- залучати молодих учених до виконання фундаментальних і прикладних досліджень, наукових проєктів, міжнародної співпраці та роботи з науковою інфраструктурою Інституту;
- запроваджувати дієві механізми підтримки наукової ініціативи – сприяти реалізації власних дослідницьких ідей, підготовці грантових

заявок, публікації результатів досліджень та професійному розвитку працівників;

- удосконалювати систему морального й матеріального стимулювання результативної наукової діяльності, враховуючи якість і значущість наукових результатів, участь у проектах, підготовку молодих науковців, науково-організаційну та експертну роботу;
- створювати умови для збереження кадрового потенціалу Інституту, підвищення мотивації працівників та залучення перспективних молодих фахівців, забезпечуючи баланс між досвідом, професійною наступністю та оновленням наукового колективу.

3. Фінансування Інституту:

- відстоювати належний рівень державного фінансування Інституту та вживати системних заходів для його поступового збільшення до рівня, що забезпечуватиме стабільну роботу установи, гідні умови праці та можливість повної зайнятості працівників;
- забезпечити пріоритетне фінансування базових потреб Інституту - оплати праці, утримання наукової та польової інфраструктури, комунальних витрат, придбання й обслуговування наукового обладнання та виконання необхідних дослідницьких робіт;
- посилити роботу із залучення позабюджетних коштів через виконання науково-технічних робіт, експертних досліджень, аналітичних і консультаційних послуг, договірної тематики та інших форм наукової діяльності, що відповідають профілю Інституту;
- розширювати участь Інституту в державних, міжнародних та інших конкурсних програмах фінансування, сприяти підготовці конкурентоспроможних грантових заявок і створювати умови для активнішого залучення науковців до грантової діяльності;
- створити дієвий механізм підтримки підготовки та реалізації договірних і грантових проектів - від пошуку можливостей та формування команди до підготовки заявок, укладання договорів і виконання робіт;
- забезпечувати прозоре та ефективне використання залучених коштів із максимальним спрямуванням додаткових надходжень на розвиток наукової інфраструктури, підтримку дослідницьких колективів і покращення умов праці;
- сформувати диверсифіковану модель фінансування Інституту, у якій стабільне державне фінансування поєднуватиметься з грантовими, договірними та іншими легальними джерелами надходжень, що

підвищуватиме фінансову стійкість установи та її спроможність планувати розвиток на кілька років уперед.

4. Підрозділи:

- сприяти модернізації матеріально-технічної бази підрозділів Інституту, оновленню наукового обладнання та забезпеченню його належного технічного обслуговування, зокрема сучасних приладів для мікроскопічних, лабораторних і польових досліджень;
- забезпечити максимально ефективне та доступне використання обладнання центру колективного користування науковими приладами, зокрема флуоресцентного моторизованого мікроскопа, для виконання досліджень різними науковими підрозділами та реалізації міждисциплінарних проєктів;
- підтримувати розвиток польової дослідницької інфраструктури як основи довготривалих екологічних спостережень, моніторингу стану екосистем і проведення комплексних досліджень біорізноманіття;
- модернізувати бібліотеку Інституту та розширювати доступ науковців до сучасних наукових інформаційних ресурсів, електронних каталогів, баз даних і повнотекстових наукових видань;
- проводити на базі структурних підрозділів (відділів) тематичні наукові конференції та круглі столи, спрямовані на обговорення актуальних наукових проблем, новітніх тенденцій і перспектив розвитку відповідних галузей, презентацію результатів фундаментальних і прикладних досліджень, розвиток міждисциплінарної співпраці та професійної комунікації, обмін досвідом і формування нових наукових ініціатив, а також на популяризацію наукових шкіл, здобутків і збереження наукової спадщини Інституту.

5. Співпраця з закладами НАН України і МОН України, зарубіжними профільними інституціями:

- розширювати та поглиблювати співпрацю з профільними установами НАН України, закладами вищої освіти, науковими установами та іншими партнерами шляхом реалізації спільних наукових досліджень і проєктів, підготовки та участі у всеукраїнських і міжнародних наукових програмах, конкурсах і грантових ініціативах, а також спільного проведення наукових заходів, обміну досвідом та розвитку міжінституційної взаємодії;
- сприяти залученню наукових працівників Інституту до науково-педагогічної діяльності у закладах вищої освіти України, розвитку співпраці з університетами, підготовки та реалізації спільних

освітніх і наукових ініціатив, залучення студентів, аспірантів та молодих учених до виконання наукових досліджень;

- розвивати міжнародне наукове співробітництво з провідними науковими установами, університетами та дослідницькими центрами Європи та інших країн шляхом участі у міжнародних і європейських наукових програмах, грантових конкурсах і проектах, зокрема програмах ЄС, реалізації спільних досліджень і науково-технічних розробок, розвитку академічної мобільності, обміну науковими знаннями та досвідом, залучення міжнародних експертів і формування сталих партнерств;
- посилювати інтеграцію Інституту до Європейського дослідницького простору шляхом розширення міжнародних партнерств, участі у спільних дослідницьких ініціативах, міжнародних консорціумах та мережах, впровадження сучасних європейських підходів до організації наукової діяльності, відкритої науки, обміну даними та поширення результатів досліджень.

6. Координація наукової діяльності об'єктів ПЗФ:

- посилити роль Інституту як науково-методичного та координаційного центру у взаємодії з установами природно-заповідного фонду, забезпечити системну участь представників Інституту в роботі науково-технічних рад заповідників і національних природних парків;
- удосконалити механізми координації наукових досліджень на територіях об'єктів ПЗФ, сприяти узгодженню тематики досліджень із актуальними потребами заповідних територій, завданнями з охорони природи, моніторингу стану екосистем та збереження біорізноманіття;
- розширити практику спільних польових досліджень науковців Інституту та фахівців установ ПЗФ, зокрема у сфері моніторингу біорізноманіття, оцінювання стану природних комплексів, виявлення сучасних загроз та прогнозування змін екосистем;
- підтримувати спільні наукові проекти Інституту й установ ПЗФ, спрямовані на отримання нових наукових даних і їх практичне використання для вдосконалення управління природно-заповідними територіями;
- забезпечити ширше залучення науковців Інституту до підготовки наукових обґрунтувань, рекомендацій, програм моніторингу та інших документів, необхідних для ефективного функціонування установ ПЗФ;
- сприяти підготовці та систематичному оприлюдненню спільних наукових публікацій за результатами досліджень, проведених на територіях заповідників і національних природних парків,

підвищувати представлення результатів таких досліджень у фахових українських та міжнародних виданнях;

- розширити науково-комунікаційну взаємодію з установами ПЗФ через проведення спільних конференцій, семінарів, круглих столів, науково-практичних зустрічей та інших професійних заходів безпосередньо на базі заповідників і національних природних парків;
- забезпечувати науково-методичний супровід підготовки та редагування матеріалів конференцій, збірників наукових праць та інших видань установ ПЗФ, сприяти підвищенню їхнього наукового рівня та видимості.

7. ЗМІ, вебсторінка Інституту:

- активізувати роботу, спрямовану на утвердження в громадській думці позитивного іміджу Інституту, покращити інформування суспільства про діяльність учених і наукові результати, підвищити якість офіційного сайту установи;
- налагоджувати системну взаємодію із засобами масової інформації, органами державної влади та місцевого самоврядування, закладами освіти, громадськими організаціями й іншими зацікавленими сторонами з метою поширення науково обґрунтованої інформації про стан довкілля та результати екологічних досліджень;
- забезпечувати активну участь Інституту в популяризації наукових знань у галузі екології, охорони навколишнього середовища та збереження біорізноманітності шляхом науково-популярних публікацій (зокрема в засобах масової інформації та соціальних мережах), громадських екоосвітніх заходах.

У представлений виборчій програмі окреслено головні завдання спрямовані на ефективне функціонування та розвиток Інституту і, звичайно, у ній не ставилося за мету охоплення всіх аспектів діяльності нашої установи. Суть її полягає, передовсім, у розкритті проблем і перспектив, які стоять перед нами на найближчий час. Переконалий, що успішне впровадження цієї програми можливе за участі невтомної праці всіх, без винятку, працівників Інституту.

14.08.2026

І.М. Данилик